

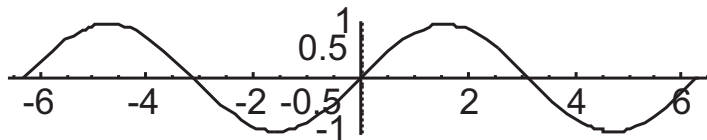
6 Primjena trigonometrije u planimetriji

6.1 Trigonometrijske funkcije

Funkcija sinus ($f(x) = \sin x; f: \mathbb{R} \rightarrow [-1, 1]$);

$$\sin(-x) = -\sin x;$$

$$\sin x = \sin(x + 2k\pi), k \in \mathbb{Z}.$$

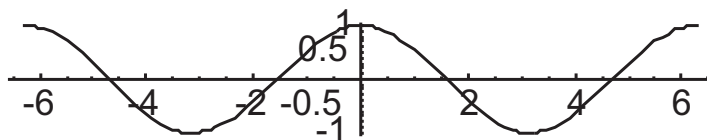

Slika 3. Graf funkcije sinus - sinusoida

Funkcija kosinus ($f(x) = \cos x; f: \mathbb{R} \rightarrow [-1, 1]$);

$$\cos(-x) = \cos x;$$

$$\cos x = \cos(x + 2k\pi), k \in \mathbb{Z}.$$

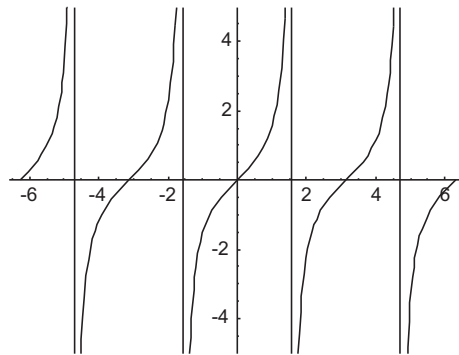

Slika 4. Graf funkcije kosinus - kosinusoida

Funkcija tangens ($f(x) = \operatorname{tg} x; f: \mathbb{R} \setminus \{k\pi/2, k \in \mathbb{Z}\} \rightarrow \mathbb{R}$);

$$\operatorname{tg}(-x) = -\operatorname{tg} x;$$

$$\operatorname{tg} x = \operatorname{tg}(x + k\pi), k \in \mathbb{Z}.$$

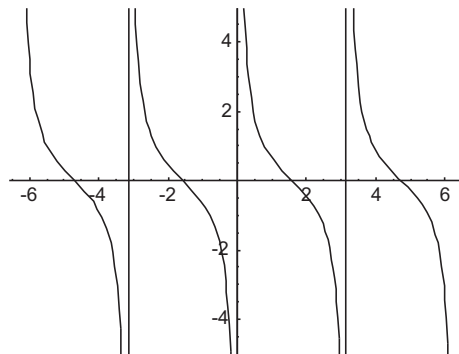

Slika 5. Graf funkcije tangens - tangensoida

Funkcija kotangens ($f(x) = \text{ctg}x; f : \mathbb{R} \setminus \{k\pi, k \in \mathbb{Z}\} \rightarrow \mathbb{R}$);

$$\text{ctg}(-x) = -\text{ctg}x;$$

$$\text{ctg}x = \text{ctg}(x + k\pi), k \in \mathbb{Z}.$$

Slika 6. Graf funkcije kotangens - kotangensoida

Osnovne veze:

$$\cos^2 \alpha + \sin^2 \alpha = 1$$

$$\text{tg}\alpha \cdot \text{ctg}\alpha = 1$$

$$1 + \text{tg}^2 \alpha = \frac{1}{\cos^2 \alpha}$$

$$1 + \text{ctg}^2 \alpha = \frac{1}{\sin^2 \alpha}$$

Adicione formule:

$$\sin(\alpha \pm \beta) = \sin \alpha \cos \beta \pm \cos \alpha \sin \beta$$

$$\cos(\alpha \pm \beta) = \cos \alpha \cos \beta \mp \sin \alpha \sin \beta$$

$$\operatorname{tg}(\alpha \pm \beta) = \frac{\operatorname{tg} \alpha \pm \operatorname{tg} \beta}{1 \mp \operatorname{tg} \alpha \operatorname{tg} \beta}$$

$$\operatorname{ctg}(\alpha \pm \beta) = \frac{\operatorname{ctg} \alpha \operatorname{ctg} \beta \mp 1}{\operatorname{ctg} \beta \pm \operatorname{ctg} \alpha}$$

Formule dvostrukog kuta:

$$\sin 2\alpha = 2 \sin \alpha \cos \alpha$$

$$\cos 2\alpha = \cos^2 \alpha - \sin^2 \alpha$$

$$\operatorname{tg} 2\alpha = \frac{2 \operatorname{tg} \alpha}{1 - \operatorname{tg}^2 \alpha}$$

$$\operatorname{ctg} 2\alpha = \frac{\operatorname{ctg}^2 \alpha - 1}{2 \operatorname{ctg} \alpha}$$

Zadatak 1. Dokažite sljedeće formule:

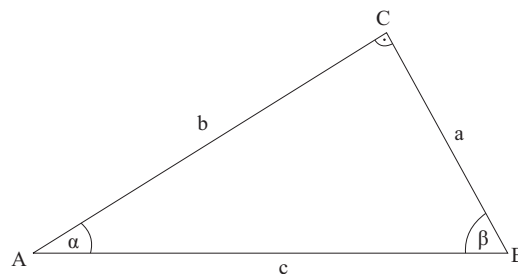
$$\cos^2 \frac{\alpha}{2} = \frac{1 + \cos \alpha}{2}, \quad \sin^2 \frac{\alpha}{2} = \frac{1 - \cos \alpha}{2}.$$

Zadatak 2. Zapišite izraz $\frac{1}{\sin x} + \operatorname{ctg} x$ u obliku umnoška.

Zadatak 3. Dokažite:

$$\frac{\sin x - \sin 2x - \sin 4x + \sin 5x}{\cos x - \cos 2x - \cos 4x + \cos 5x} = \operatorname{tg} 3x.$$

6.2 Trigonometrija pravokutnog trokuta

Trigonometrijske funkcije šiljastih kutova pravokutnog trokuta:

$$\sin \alpha = \frac{\text{nasuprotna kateta}}{\text{hipotenuza}} = \frac{a}{c},$$

$$\cos \alpha = \frac{\text{priležeća kateta}}{\text{hipotenuza}} = \frac{b}{c},$$

$$\operatorname{tg} \alpha = \frac{\text{nasuprotna kateta}}{\text{priležeća kateta}} = \frac{a}{b},$$

$$\operatorname{ctg} \alpha = \frac{\text{priležeća kateta}}{\text{nasuprotna kateta}} = \frac{b}{a}.$$

Očigledno vrijede sljedeće jednakosti:

$$\operatorname{tg} \alpha = \frac{\sin \alpha}{\cos \alpha}, \quad \operatorname{ctg} \alpha = \frac{\cos \alpha}{\sin \alpha}, \quad \operatorname{ctg} \alpha = \frac{1}{\operatorname{tg} \alpha}.$$

Zadatak 4. Izračunajte duljine stranica i kutove pravokutnog trokuta ako je zadano:

1. $P = 60\text{cm}^2$, $\alpha = 28^\circ 4' 21''$
2. $a + b = 23\text{cm}$, $c = 17\text{cm}$
3. $a = 24\text{cm}$, $v = 6.72\text{cm}$
4. $a : b = 3 : 4$, $v = 19.2\text{cm}$
5. $O = 120\text{cm}$, $\alpha = 30^\circ$
6. $a : c = 3 : 5$, ortogonalna projekcija katete a na hipotenuzu 36cm

Zadatak 5. Visina pravokutnog trokuta dijeli trokut na dva dijela kojima se površine odnose kao $1 : 4$. Koliki su kutovi tog trokuta?

Zadatak 6. Kut nasuprot osnovice jednakokračnog trokuta jednak je α , a visina spuštена na krak ima duljinu v . Koliki su polumjeri R i r , tom trokutu opisane i upisane kružnice?

Zadatak 7. Dva sukladna pravokutna trokuta $\triangle ABC$ i $\triangle ABC_1$ imaju zajedničku hipotenuzu $\overline{AB}$, a katete $\overline{AC}$ i $\overline{BC_1}$ sijeku se u točki D . Kolika je površina $\triangle ABD$ ako je $|AC| = 10\text{cm}$ i $\beta = \angle ABC = 64^\circ 30'$?

Zadatak 8. Simetrala pravog kuta pravokutnog trokuta dijeli hipotenuzu na dijelove čiji su duljine u omjeru $2 : 3$. Koliki su kutovi tog trokuta?

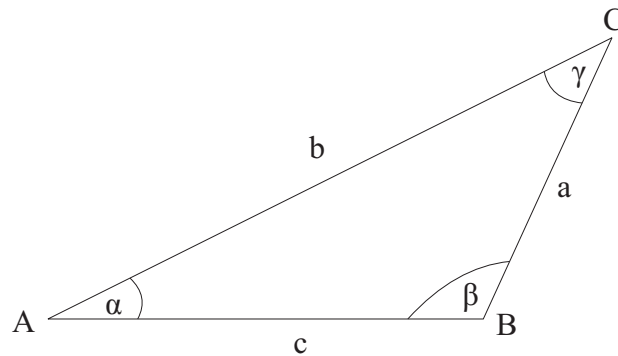
Zadatak 9. Točka D nožište je visine spuštene iz vrha A jednakokravnog $\triangle ABC$ na krak $\overline{AC}$. Ako je

$$|AC| + |CD| = 2(|AB| + |BD|),$$

koliki su kutovi tog trokuta?

Zadatak 10. Izračunajte površinu pravokutnika kojemu je dijagonala d , a šiljasti kut među dijagonalama je φ .

6.3 Trigonometrija kosokutnog trokuta

Kosinusov poučak:

$$a^2 = b^2 + c^2 - 2bc \cos \alpha,$$

$$b^2 = a^2 + c^2 - 2ac \cos \beta,$$

$$c^2 = a^2 + b^2 - 2ab \cos \gamma.$$

Sinusov poučak:

$$\frac{a}{\sin \alpha} = \frac{b}{\sin \beta} = \frac{c}{\sin \gamma} = 2R,$$

R - polumjer trokutu opisane kružnice.

$$P(ABC) = \frac{1}{2}ab \sin \gamma = \frac{1}{2}ac \sin \beta = \frac{1}{2}bc \sin \alpha = \frac{abc}{4R}.$$

Tangensov poučak:

$$\frac{a+b}{a-b} = \frac{\operatorname{tg} \frac{\alpha+\beta}{2}}{\operatorname{tg} \frac{\alpha-\beta}{2}}, \quad \frac{b+c}{b-c} = \frac{\operatorname{tg} \frac{\beta+\gamma}{2}}{\operatorname{tg} \frac{\beta-\gamma}{2}}, \quad \frac{c+a}{c-a} = \frac{\operatorname{tg} \frac{\gamma+\alpha}{2}}{\operatorname{tg} \frac{\gamma-\alpha}{2}}.$$

Zadatak 11. Dokažite tangensov poučak.

Zadatak 12. Dokažite da je duljina t_a težišnice povučene iz vrha A trokuta dana sa

$$t_a = \frac{1}{2}\sqrt{2(b^2 + c^2) - a^2}.$$

Pomoću ovog rezultata dokažite da je

$$t_a = \frac{1}{2}\sqrt{b^2 + c^2 + 2bc \cdot \cos(\alpha)}.$$

Zadatak 13. Neka duljine stranica trokuta zadovoljavaju jednakost:

$$\frac{1}{a+b} + \frac{1}{b+c} = \frac{3}{a+b+c}.$$

Dokažite da je tada $\beta = 60^\circ$.

Zadatak 14. Ako za površinu trokuta vrijedi jednakost $P = \frac{1}{4}(b^2 + c^2 - a^2)$, dokažite da je $\alpha = 45^\circ$.

Zadatak 15. Dokažite da vrijedi:

$$(b^2 + c^2 - a^2)\operatorname{tg}\alpha + (a^2 + c^2 - b^2)\operatorname{tg}\beta + (a^2 + b^2 - c^2)\operatorname{tg}\gamma = 12P.$$

Zadatak 16. Oko trokuta kojemu su duljine stranica $a = 15\text{cm}$, $b = 20\text{cm}$, $c = 7\text{cm}$ opisana je kružnica. Izračunajte površinu onog odsječka kružnice kojem je stranica a tetiva.

Zadatak 17. Opseg trokuta iznosi 20cm , a dva su mu kuta $\alpha = 41.6^\circ$ i $\beta = 69.5^\circ$. Izračunajte duljine stranica tog trokuta.

Zadatak 18. Izračunajte kutove trokuta ako je $\alpha : \beta = 1 : 2$ i $a : b = 1 : \sqrt{3}$.

Zadatak 19. Duljine osnovica trapeza su $a = 8\text{cm}$ i $c = 4\text{cm}$, a kutovi uz veću osnovicu su $\alpha = 80^\circ$ i $\beta = 44^\circ$. Koliki su krakovi tog trapeza?

Zadatak 20. Zadanom točkom A kružnice polumjera r povučen je promjer $\overline{AB}$. Točkom A povučene su tetive $\overline{AC}$ i $\overline{AD}$ takve da su one s različite strane pravca AB i s njime zatvaraju kutove α i β . Odredite duljinu tetive $\overline{CD}$.

Zadatak 21. Duljine stranica trokuta ABC su tri uzastopna broja, a najmanji kut trokuta je upola manji od njegovog najvećeg kuta. Odredite stranice i kutove trokuta ABC .

Zadatak 22. Jednakokračnom trapezu zadane su osnovice a, c i krak b . Odredite polumjer trapezu opisane kružnice.

Zadatak 23. U trokutu ABC O je ortocentar. Odredite duljinu dužine $\overline{AO}$ ako je $|AB| = 13\text{cm}$, $|BC| = 14\text{cm}$, $|AC| = 15\text{cm}$.

Zadatak 24. Ako je u tetivnom četverokutu $ABCD$ $|BC| = |CD|$, dokažite da se površina toga četverokuta može računati po formuli $P = \frac{1}{2} \sin \alpha$, gdje je α kut u vrhu A toga četverokuta.